TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ **LAUSUNTO**

14.10.2024

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko; asiantuntijakuuleminen eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa; TEMin kirjallinen asiantuntijalausunto

Taloussuhteet ja kauppa

TEM yhtyy selonteon huomioon, että **kauppa- ja kehityspolitiikkaa on tarkasteltava entistä kokonaisvaltaisemmin** ja toisiaan tukevina. Suomen kannattaa keskittyä kannaltaan olennaisiin kumppanimaihin ja rakentaa niihin strategisempaa suhdetta, joka perustuu selkeisiin painopistealueisiin.

Kuten TEM totesi selonteon valmistelun yhteydessä antamassaan lausunnossa, vaikka kehitys-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka kuuluvat kansalliseen toimivaltaan, **EU:n kauppapolitiikalla on merkittäviä johdannaisvaikutuksia kansalliseen toimivaltaan kuuluville politiikkasektoreille**. Kuinka saavuttaa mahdollisimman kattava teknologiayhteistyö yhtäältä EU:n ja toisaalta Yhdysvaltojen kanssa, on Suomen kansainvälisten taloussuhteiden kannalta huomionarvoinen kysymys.

Selonteossa perustellusti todetaan, että kansainvälisessä kaupassa **useimmiten tarvitsemme rajoitusten sijaan monipuolisempia kumppanuuksia, hajautettuja toimitusketjuja sekä riskien hallintaa**, ja että **kauppapolitiikassa on sopeuduttava myös siihen, että eri politiikan lohkot liittyvät toisiinsa entistä tiiviimmin** – esimerkkeinä talous ja turvallisuus, tai EU:n sisämarkkinoita koskevat toimet ja EU:n ulkoinen kilpailukyky.

TEM yhtyy selonteon toteamukseen, jonka mukaan **EU:n jäsenmailleen tarjoamat instrumentit ja rahoitus on hyödynnettävä täysimääräisesti**, ja Suomen on vaikutettava EU:ssa ja kansainvälisessä yhteistyössä aiempaa tehokkaammin. Samalla on hyvä, että myös tuonnin ja toimitus- ja huoltovarmuuskysymysten merkitys on selonteossa huomioitu.

Selonteon maininta, jonka mukaan toiminnan kehittämisessä huomioidaan **pienet ja keskisuuret yritykset**, **jotka tarvitsevat julkisesti rahoitettuja vienninedistämisen palveluja eniten**, on tärkeä. Geopolitiikan ja geotalouden merkityksen nousu on lisännyt suurten yritysten kysyntää Team Finland-toimijoiden palveluille, mutta pk-yritysten tarpeita ei pidä unohtaa.

Global Gateway'ta koskien selonteossa todetaan, että hyödynnetään kehittyvien markkinoiden mahdollisuudet panostamalla Global Gateway -strategiaan sekä **kehittämällä yrityspalveluita kaupan ja kehityksen näkökulmasta**. Komission tavoite 300mrd euron liikkeelle saatavista investoinneista Global Gatewayn avulla on erittäin haastava. Tavoite perustuu yksityisen sektorin mukaan tuloon ja EU:n itsensä tarjoama rahoitusosuus on huomattavasti pienempi. Global Gatewaysta **tulisi saada nykyistä avoimempi**, mahdollistaen myös pienten jäsenmaiden yritysten hyötymisen siitä, ml. hankkeiden rahoitusmahdollisuudet. On hyvä, että tämä näkökohta on mainittu selonteon Global Gatewayta koskevissa toimenpiteissä.

TEM on korostanut selontekoon liittyen **taloudellisen turvallisuuden ulottuvuutta ja EU:n roolia (ml. EU:n taloudellisen turvallisuuden strategia**) Suomen kannalta. On hyvä, että tämä ulottuvuus on selvästi huomioitu selonteossa, ml. yhteys kauppapolitiikkaan, sisämarkkinoiden toimintaan ja valtiontukipolitiikkaan. Selonteossa esitetty analyysi ja listatut toimenpiteet ovat myös perusteltuja.

Monenkeskisiin sääntöihin ja järjestelmään, ml. WTO:hon liittyen, olisi tärkeää, että asiaankuuluvia toimenpiteitä tulisi miettiä myös sitä silmällä pitäen, **ettei WTO:ta kenties saada pitkäänkään aikaan toimimaan siten kuin Suomi toivoisi.**

Kauppasopimusten osalta uusien sopimusten tavoittelu vastaa myös elinkeinoelämän toiveita. Yhdysvallat on tärkeä kumppani, vaikka kaupan vapauttaminen sen kanssa onkin vaikeaa. On tärkeää, että **indopasifisen alueen maat ja niiden sisäinen kaupan vapauttaminen** on huomioitu. Indopasifisella alueella esimerkiksi Kiinasta käsin toimivat suomalaisyritykset hyötyvät alueen sisäisestä kehityksestä, ja suorat sopimukset EU:n ja alueen maiden kanssa olisivat toivottavia. **Mercosur-sopimuksen edistäminen** olisi myös tärkeä huomioida, vaikka sen saavuttaminen näyttääkin olevan vaikeaa EU:n sisäisestä haluttomuudesta johtuen.

TEM nosti selonteon valmistelussa esiin yhtymäkohdat **Suomen kansainvälisen rekrytoinnin edistämisen** tavoitteisiin ja valtion osaajahoukuttelun prioriteettimaat. Tämä näkökulma on myös hyvä huomioida Suomen kansainvälisiä taloussuhteita kehitettäessä.

Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö

Kun selonteon keskiössä on **kaupan ja kehityksen entistä tiiviimpi yhteys ja kehitysmaiden oman tulopohjan vahvistaminen,** ***se jatkaa sitä suuntausta, joka on ollut pitkään jo nähtävissä Suomessa ja kansainvälisesti***. Tämä on kannatettava lähestymistapa, sillä merkittävä osa maailman talouskasvusta ennustetaan syntyvän kehittyvissä maissa. Uudet työpaikat syntyvät pääosin yksityiselle sektorille, pk-yrityksiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö korostaa, että yritykset eivät kuitenkaan voi yksinään saada aikaan kehitysvaikutuksia, vaan tarvitaan **tiivistä yhteistyötä yritysten, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen sekä tutkimusorganisaatioiden kanssa.** Tämä tulisi huomioida toimeenpanossa ja rahoitusinstrumenteissa.

Selonteko tuo jatkuvuutta kehityspolitiikkaan, sillä **Suomen kehityspolitiikan painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistaminen, koulutus ja ilmastotoimet**. Myös **digitalisaatio ja teknologiakehitys** huomioidaan.

Selonteosta kuitenkin **puuttuu selkeä maininta uusien työpaikkojen lisäämisestä ja erityisesti ihmisarvoisen työn merkityksestä**. Tässä yhteydessä **puuttuu myös maininta ILO:sta tärkeänä kumppanina Suomelle**. Lisäksi **tulisi huomioida syrjinnän torjunta laajemmin**, johon kuuluu yhteiskunnallisen eriarvoisuuden torjunta sekä työsyrjintä sekä politiikkakoherenssi näiden suhteen.

Kuten selonteossa tuodaan esille, **Team Finland –verkoston toiminta ja johtaminen uudistetaan** poliittisen päätöksen mukaisesti aiempaa strategisemmaksi. TEM on sitoutunut toimeenpanemaan TF-verkoston uudistamisen edellyttämät muutokset tehokkaasti ja viivytyksettä. Samalla TEM korostaa **varautumista tunnistettuihin riskeihin**, joita toiminnan ylläpitoon muutoksen aikana kohdistuu, mukaan lukien tuloksellisuuden ja asiakaskokemuksen heikentyminen. **Henkilöstön liiketoimintaosaamisen säilyttämiseen** tulee kiinnittää muutoksessa huomiota. TEM pitää erityisen tärkeänä varmistaa **Business Finlandin riittävät resurssit ja kyvykkyys toimeenpanna kasvavaa T&K-rahoitusta**. Lisäksi **asiakaspalvelun jatkuvuus ja saumattomuus** ovat tärkeä taata kehittämällä edelleen yhteistä Team Finland –palvelupolkua.